

Maak leerlingen zelf eigenaar van hun leerproces.

CED-Groep

Investeren in onderwijs is bouwen aan de toekomst. Niet alleen aan die van 'het onderwijs', maar aan de toekomst van al die leerlingen die nu de klassen bevolken. Dat doe je om te beginnen natuurlijk door goed onderwijs te geven en zo het maximale uit iedere leerling te halen. Maar hoe zorg je ervoor dat de leerlingen mede verantwoordelijk worden voor hun eigen leerproces? Dat doe je door ze er zelf eigenaar van te maken. Ieder mens wil van nature leren. Als de leerkracht deze natuurlijke motivatie weet te stimuleren houdt de leerling ook plezier in het leren. Hiermee wordt het effect van goed onderwijs nog groter en bouwt de leerling met een positieve inzet mee aan zijn eigen toekomst. Maar hoe doe je dat, eigenaarschap van leerlingen concreet maken? Audrey Machielssen, senior onderwijsadviseur bij de CED-Groep, heeft daar duidelijke ideeën over.

4D maakt eigenaarschap van leerlingen concreet

“Als je leerlingen eigenaar wilt maken van hun eigen leerproces zijn er drie factoren waaraan gewerkt moet worden: zelfbeeld, motivatie en zelfregulatie”, vertelt Audrey. “Deze factoren zijn allemaal terug te vinden in de werkwijze 4D met leerlingen, een aanpak die wij hebben ontwikkeld om eigenaarschap van leerlingen concreet vorm te geven. Voor ik uitleg hoe het werkt, zal ik eerst kort het 4D-model uitleggen. Dit model is ontwikkeld om opbrengstgericht onderwijs concreet en planmatig vorm te geven. Het uitgangspunt hierbij is het formuleren van een ambitie voor zowel de vakken als gedrag. Welke resultaten wil ik als school bereiken? Dan volgen de vier stappen van de 4D-werkwijze: data, duiden, doelen en doen. De eerste stap betreft het verzamelen van data van leerlingen op vakken en gedrag. Ook leerkrachtdata worden verzameld. Deze data worden vergeleken met de gestelde ambitie en geanalyseerd op beïnvloedbare kenmerken. Wat kunnen de leerlingen en de leerkrachten? Waar willen wij op inzetten? Dan worden concrete doelen gesteld op zowel groeps- als teamniveau. Vervolgens wordt er gericht aan deze doelen gewerkt, het doen.”

“Door deze stappen zijn de leerkrachten heel bewust bezig met het leerproces van de leerlingen. Het 4D-model wordt ook ingezet voor gedrag, waarbij de leerlijnen Leren Leren en sociaal gedrag als leidraad gebruikt worden. Hierbij maak door middel van visualisaties expliciet aan welke doelen je werkt en hoe de leerlingen dat doen. Hiermee kunnen leerlingen zien of doelen behaald zijn. Deze

visualisaties helpen enorm met het halen van de doelen op groepsniveau. Maar ook op individueel niveau beoordelen leerlingen van zichzelf of een doel is gehaald. Ze zijn heel enthousiast wanneer dat is gelukt. Ze zien hoe hun zelfstandigheid groeit. Hier zie je al een concrete stap richting eigenaarschap bij leerlingen: zij krijgen inzicht in wat er is bereikt en werken er bewust aan mee. Op dit succes zijn wij gaan voortborduren. Hoe kun je ook bij de leervakken leerlingen zelf inzicht geven in het leerproces? Hierop hebben wij 4D met leerlingen ontwikkeld.”

Heb je het begrepen? Kleuren maar!

Bij 4D met leerlingen nemen resultaten en doelen een centrale plaats in. “De leerlingen starten met inzicht in de data op het gebied van gedrag en van de vakken, met name rekenen en spelling,” vertelt Audrey. “Op resultatenkaarten krijgen ze inzicht in hun prestaties. Je leert ze hun resultaten te duiden.

Wat zegt dit mij? Wat kan ik goed? Wat moet ik nog oefenen? Dan gaan de leerlingen aan de slag met de doelen. Ik wil hierbij benadrukken dat zij niet zelf hun doelen mogen kiezen, dat is een misverstand dat ik gelijk uit de weg wil ruimen. Het gaat uitdrukkelijk om de reguliere doelen die je toch moet halen met jouw school. Nog concreter: het gaat het om de doelen van spelling, rekenen en gedrag zoals opgenomen in de ambitie van de school. Op groepsniveau worden de doelen door de leerkracht bepaald. Die bespreekt met de leerlingen wat ze bijvoorbeeld in de periode tot de kerst met rekenen moeten bereiken en welke tussendoelen er zijn. De stappen naar het einddoel toe worden visueel gemaakt op doelenkaarten. Aan het einde van de rekenles kunnen de leerlingen zelf door middel van een checkopdracht of minitoets aan de hand van enkele sommen controleren of ze het doel hebben bereikt. Dit doen ze door middel van inkleuren of afvinken. Heb je het begrepen?

Kleuren maar! Heb je het nog niet begrepen? Dan moet je tijdens een zelfstandig werkmoment extra oefenen of aanvullende uitleg vragen om je verder te komen. Door de resultaten op de doelenkaarten krijgen leerlingen inzicht in waar ze staan en leren ze nadenken over wat ze nodig hebben en wat ze moeten doen om het volgende doel te bereiken. Hoe ver ben ik op weg naar het leerdoel? Pak ik het handig aan? Wat is mijn volgende stap? Bij dit stapsgewijs werken aan de doelen hoort ook het inschatten hoe lang ze erover doen. Als je een doel niet gehaald hebt, hoe komt dat dan? Heb ik de hulptijd van de leerkracht wel goed gebruikt? Heb ik me te veel laten afleiden? Vaak zit het niet halen van een doel in de zelfregulatie, in het afstemmen van het gedrag op de situatie. Als de leerling zich daar bewust van is kan het er wat aan doen. Leerkrachten denken vaak dat een leerling meer instructie nodig heeft als iets niet lukt, maar vaak komen ze zelf met een hele andere behoefte. Die komt vanzelf boven als je de leerling gerichte vragen gaat stellen bij het duiden. Zo leert het zelf nadenken over zijn eigen leerproces.”

“Bij het werken in 4D kan het voorkomen dat de leerkrachten de planning van de methode moeten loslaten,” heeft Audrey gemerkt. “De praktijk wijst uit dat leerlingen soms sneller, en dan weer langzamer door de doelen heengaan dan de methode aangeeft. Ze vinden het leuk dat zij, door met hun eigen administratie zichtbaar te maken waar zij staan, invloed uit kunnen oefenen op het tempo. Ze vinden het trouwens ook erg leuk om die administratie bij te houden en ze kunnen het goed. Ik hoor vaak terug dat leerkrachten de neiging

hebben om controle te houden op het invullen van de doelenkaarten, maar dat is vaak niet nodig. Je moet er wel tijd steken om met leerlingen deze mindswitch te bereiken, maar als ze het eenmaal doorhebben zijn ze heel gemotiveerd en weten precies hoe het werkt.”

Direct aan de slag

Tot slot wil Audrey nog iets kwijt over de mogelijkheden om 4D met leerlingen op scholen in te voeren. “Scholen die aan de slag willen met eigenaarschap van leerlingen en die kiezen deze aanpak, kunnen hier direct mee aan de slag. Je hoeft hiervoor niet eerst bekend te zijn met het onderliggende 4D-model. In drie studiemomenten van elk een dagdeel kunnen wij het team leren hoe je praktisch en aansluitend op de dagelijkse praktijk kunt werken aan eigenaarschap voor leerlingen. Je kunt het geleerde direct in de praktijk brengen en je zult verrast zijn van de resultaten. De ervaring is dat de leerlingen met meer plezier leren en dat dat bijdraagt aan de resultaten. Zo bouwt de school samen met het kind aan de toekomst.”

Meer weten?

Tekst: Connie van der Zel

www.cedgroep.nl

info@cedgroep.nl

Volg CED-Groep op Twitter: [@cedgroep](https://twitter.com/cedgroep)